

STILLE ARMEN

Stel u gerust, vrienden en bekenden van „De Vriend van Oud en Jong” — onder 't volkje, dat de verkleinwoorden mint kortweg „Het Vriendje” genaamd — D. E. C. gaat in „De Reformatie” niet de rol van Schipper Floor uit Het Vriendje spelen en een kas openen ten bate van stille armen.

Niet omdat er onder ons zulke „stille armen” niet zouden zijn.

Ze zijn er.

En die stille armen zijn meestentijds de èchie. Maar er zijn, Gode zij dank, ook nog broeders en zusters, die 't stille wel doen liefhebben en er zijn ook nog diakenen. En we voelen er niets voor naast de particuliere liefdadigheid en de kerkelijke armenzorg ook nog een liefdadigheid via de krant in het leven te roepen. Daarin verschilt D. E. C. van Schipper Floor en „De Reformatie” van Het Vriendje. Het is overigens het enige verschil niet.....

Maar er zijn ook onder ons stille armen. En het eigenaardige van die „stille armen” is, dat ze juist daar zitten, waar niemand hen verwacht. Zij maken over hun armoede weinig gerucht. Ze dragen die armoede in stilheid. Als ze de HERE vrezen zalven zij hun hoofd en zij wassen hun aangezicht. Daarom vallen zij niet op. Zij zijn zó arm-in-stilheid, dat de allerfijnste diaconale speurneuzen hen niet op het spoor komen. Zij wonen zelfs in gemeenten, waar men meent sedert de Vrijmaking ook vrijgemaakt te zijn van de armen en waar jaar in, jaar uit bij de kerkvisitatie heel het hoofdstuk van de armenzorg wordt afgedaan met de opmerking: Wij hebben geen armen! Waarop de visiterende broeders soms verklaren, dat dat wel een zeer gelukkige omstandigheid is. Nu, dat kan. Maar het is de vraag nog. Want Fabius heeft ergens de treffende opmerking gemaakt, dat niet alleen de armen de rijken nodig hebben, maar dat ook de rijken de armen behoeven om rijk te worden in goede werken. Arme rijken, die geen armen hebben! Overigens zou de vraag opgeworpen kunnen worden, wat toch gemeenten, die geen armen hebben, met diakenen doen. In Jeruzalem werden diakenen eerst gekozen, toen de Apostelen het wegens de grote drukte niet meer aan konden en er gemor ontstond bij de Grieks sprekenden tegen de Hebreëen, omdat hun weduwen bij de dagelijkse verzorging overgeslagen werden. Niet overheen lezen, lezer! Niet die weduwen morden, maar de kring waartoe zij behoorden. Die kring kwam voor zijn weduwen op.

Maar we dwaalden af.

We hadden het over stille armen.

Er zijn er zéér stille onder.

Ze wonen soms in het hart der gemeente, in het middelpunt van het gemeentelijk leven, in het meest gastvrije huis, waar van vele koppen koffie te schenken vaak geen einde is: in de pastorie.

Deze armen zijn muislustig.

Zó stil, dat ze nog steeds bij de gegoeden worden gerekend. De vaderlandse wijnhandelaars zenden hun nog steeds hun prijscouranten. Ter keuze uit Moezelwijnen, Rijnwijnen, Vin Rosé, Elsasser wijnen, Anjouwijn enzovoorts. De theologische inslag in de aanbiddingen ontbreekt geenszins. Graacher Himmelmilch, Liebfraumilch, Zwicker Riesling worden aanbevolen. Maar de Liebfraumilch wordt versmaad, niet omdat ze te rooms; de Zwicker Riesling, niet omdat ze aan de Zwickauer Profeten te verwant en dus te dopers is. De pastoor uit de bloeyende wijngaard (zonder armen!) doet geen bestelling omdat hij geheelonthouder is. Uit principe. Of — meestentijds — omdat de — overigens licht te dragen — nood hem is opgelegd. Hij maakt reeds, in een nog andere zin dan de Catechismus ervan spreekt, „de schuld nog dagelijks meerder”. Bij de bakker, bij de slager, bij de schoenmaker. Bij de boekhandelaar pleit hij aanhoudend om elementie. En met de kraamverzorgster is al weer een afspraak gemaakt.

Alles in diepe stilte.

En de pastoorse zucht boven het nieuwe uitzetje.

Zo is het niet overal.

Zo is het wel op vele plaatsen.

Op het zand.

Op de klei.

In het veen.

We moesten er maar eens van stad tot stad en van dorp tot dorp een zoekplaatje van maken: Waar is de stille arme?

Wanneer de tekenaar de situatie goed tekent dan vindt U hem..... in de pastorie. In jaquet. Met puntjesboord. En plastron.

Nog steeds dat plastron van de trouwdag.

Betaald door — Vader!

D. E. C.

synodocraten zich uit het kerkverband hebben losgemaakt. Ook het Hof te Arnhem had dit kunnen weten, indien het de gronden van de schorsing van Prof. Dr K. Schilder had nagegaan. Deze gronden bestaan immers in de ook door het Hof afgewezen, onjuiste interpretatie van art. 31 K.O. Uit andere handelingen van de diverse haar bevoegdheden over-

Zonder nadere beschouwing van de zaak waarop deze uitspraak betrekking had, lijkt deze uitspraak wel zeer pijnlijk voor de voorstanders van het goede (oude) kerkrecht. Als de synode een rechtspersoon is, hoe moet het dan met een kerk, die zich van haar losmaakt? Heeft zij daardoor al haar rechten, zowel die op de goederen van de plaatselijke kerk, als op die welke zij met andere kerken gemeen heeft, zoals synodale kassen, Theologische Hogeschool verspeeld? Of krijgt zij bij uittreding haar deel mee?

Genoemde uitspraak werd gedaan in een proefproces. Aan Dr F. L. Bos: „De Orde der Kerk” ontleen ik het volgende: „Naar aanleiding van het schisma in 1926 benoemde de synode van Arnhem in 1930 een aantal deputaten met de opdracht:

1. een onderzoek ter bevoegdheid plaatse in te stellen aangaande de rechtspersoonlijkheid van de gezamenlijke gereformeerde kerken; (Volgens een rapport aan de synode van Groningen van 1927 zouden zij geen rechtszekerheid hebben.)

2. indien het resultaat van dit onderzoek naar hun oordeel niet bevredigend is, maatregelen te ontwerpen, waardoor het eigendomsrecht van de bezittingen der gezamenlijke gereformeerde kerken in Nederland juridisch gewaarborgd is en zooveel mogelijk moeilijkheden bij een eventueel schisma zullen kunnen worden vermeden.”

Gevolg hiervan was, dat in 1933 door de synode van Middelburg een nieuw artikel 84 in de K.O. werd ingevoegd. Niet de overige bepalingen van de K.O., doch dit nieuwe artikel werd door de Hoge Raad op haar juridische houdbaarheid naar Nederlands burgerlijk recht getoetst. Als casuspositie diende daartoe terugvordering van gelden uit een classieke kas.

Wat bepaalt nu dit artikel 84? (Ik spatteer.) De kerken, die in classes, particuliere synoden en generale synode samenkomen, vormen tezamen even zovele vermogensrechtelijke eenheden ten aanzien van de stoffelijke aangelegenheden, die haar onderscheidenlijk in classicaal, particulier-synodaal en generaal-synodaal verband gemeen zijn.

Deze eenheden worden in en buiten rechte vertegenwoordigd zowel door de respectieve classicale, particulier-synodale en generaal-synodale vergaderingen, als door de deputaten, die door deze vergaderingen worden benoemd, geïnstrueerd en ontslagen en in al hun handelingen door hun instructie zijn gebonden.

Op grond van deze m.i. duidelijke tekst zal de uitspraak van de Hoge Raad aldus moeten worden opgevat:

a. niet de synode, noch de kerken die in synode bijeen komen, zijn een rechtspersoon, doch de gezamenlijk aan de kerken, die in synode bijeen komen, behorende goederen vormen een rechtspersoon. Het bestuur van deze rechtspersoon is de synode en de door haar aangewezen deputaten. (Het bestuur van een rechtspersoon noemt men juridisch „orgaan”.)

Deze figuur komt in verschillende varianten in het Nederlands recht voor. Om een voorbeeld te noemen: het Greijdanus-Kruithof-Fonds is een rechtspersoon, bestaande uit een voor een bijzonder doel bestemd vermogen, hetwelk beheerd wordt door het orgaan van dit fonds, n.l. het in de Statuten daarvan aangewezen bestuur.

b. De rechtspersoonlijkheid betreft alleen stoffelijke aangelegenheden, dus niet zoals bij Rome en de Hervormde Reglementen van 1816 ook geestelijke. Daar is men lid van de éne wereld- of landskerk. Naar gereformeerd kerkrecht alleen van de plaatselijke kerk en ook het nieuwe art. 84 maakt op dit beginsel geen inbreuk.

Het moge wellicht even vreemd schijnen, dat een vermogen rechtspersoonlijkheid bezit, doch dit is in het Nederlands recht een veel voorkomende figuur, n.l. die der stichting. Prof. Mr P. Scholten schrijft daarvan het volgende: „Een stichting wordt gevormd door de afzondering van een vermogen voor een bepaald omschreven doel met aanduiding op welke wijze het vermogen zal worden beheerd en gebruikt (organisatie)”. Art. 84 K.O. klopt met deze omschrijving en bepaalt tevens — wat in elke oprichtingsacte ener stichting voorkomt — wie de rechtspersoon stichtten en het vermogen vormden, n.l. de kerken. De voeden van deze rechtspersoon hebben uiteraard de bestemming om het geestelijk welzijn der kerken tot het verband behorend te bevorderen. De organisatie van de rechtspersoon, genoemd in art. 84 K.O., is zoals blijkt van volkomen verschillend karakter dan de organisatie van het verband der kerken.

Uit het voorgaande blijkt, dat artikel 84 K.O. een uitzondering vormt op de regel. Anders zou het ook niet nodig geweest zijn het in te voeren. En nu geldt in het burgerlijk recht, dat uitzonderingen eng moeten worden geïnterpreteerd, d.w.z. men mag daarin beslist niet gaan lezen een grondbeginsel voor de rechtsmaterie, waarin zij zijn vervat. In concreto dus: Art. 85: „Geen kerk zal over andere kerken, geen dienaar over andere dienaren, geen ouderling of diaken over andere ouderlingen of diakenen eenige heerschappij voeren”; blijft de gehele K.O. in al haar bepalingen beheersen, uitgezonderd art. 84. Welke dus normaliter de positie van een synode is, is niet uit art. 84 af te leiden.

Welke is dan burgerrechtelijk wel de positie van een synode, afgezien van het geval van art. 84, waar-

in zij 't orgaan, d.w.z. bestuurster van het gezamenlijk vermogen der kerken in synodaal verband is?

Om deze vraag te beantwoorden moet volgens een reeds vroeger (zie Ref. van 24 April 1951) genoemd arrest van de Hoge Raad van 29 Dec. 1911 getracht worden de kerkrechtelijke verhoudingen in te passen in het systeem van het burgerlijk recht. Dit blijft altijd min of meer een waagstuk, want hoe licht zal dit passen kunnen ontfaarden in een wringen met als gevolg wellicht verminkingen van het kerkrecht. Toch meen ik met de volgende constructie op de goede weg te zijn.

Zoals hierboven reeds vermeld, waren Deputaten in 1927 van mening, dat de kerken in synodaal verband zonder art. 84 K.O. (nieuw) geen rechtspersoonlijkheid bezaten. Er blijven dan nog twee mogelijkheden over, n.l. het kerkverband is niets meer dan een contractuele band tussen de kerken of het kerkverband is te beschouwen als een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid. De laatste figuur verschilt in feite in de rechtsleer van de Hoge Raad niet veel van de eerder genoemde, daar de ontzegging van de kwaliteit van rechtspersoon praktisch geen andere zin heeft dan de verhouding enkel als obligatoir te beschouwen. Om die reden laten wij dit onderscheid dan ook verder maar rusten. Welke rechtsverhouding be-

Voorbijganger

Ik ken haar niet,
Zij ging voorbij.
's Morgens in de regen.
Zij ging voorbij,
En keek naar mij.
Maar zag mij niet;
En in haar ogen las 'k verdriet.

De hele straat
Was vol geruis.
't Ruisen van de regen.
Had zij geen thuis?
Zij was alleen,
En met de regen om zich heen,
Die haar omhulde als een kleed,
Liep zij verzonken in haar leed.

Zij was voorbij.
De huisentrij
Stond triestig in de regen.
Wie kent de smart
Van ieders hart?

Zij liep wat licht gebogen
En 'k zie nog steeds die ogen....

JEANE BREMER

staat er nu tussen de kerken en hun afgevaardigden ter synode? De beantwoording van deze vraag lijkt mij niet moeilijk. In de kerkelijke praktijk is mandaat geen onbekende term. Mandatum is de Romeinsrechtelijke term voor het huidige begrip lastgeving, waartoe ons Burgerlijk Wetboek in art. 1829 het volgende bepaalt: „Lastgeving is een overeenkomst, waarbij iemand aan eenen anderen de magt geeft, en deze aanneemt, om eene zaak (d.w.z. rechtshandeling, l. r.) voor den lastgever, in deszelfs naam, te verrigten” en in art. 1834, lid 1: „De lasthebber mag niets doen hetwelk zijnen last te buiten gaat”. Leg hiernaast eens bepalingen als van art. 33 en 31 K.O. In art. 33 is sprake van credentiebrieven en instructiën m.a.w. van de lastbrieven, en art. 31 K.O. geeft een regeling voor het te buiten gaan van de last. De lastgevende kerk is aan dergelijke „excessen” niet gebonden. Als vaste inhoud van de last geldt o.a., dat op de juiste wijze de zaken zullen worden behandeld en met inachtneming van de bevoegdheid van de lasthebbers (art. 30), dat de vergaderingen op Christelijke wijze zullen worden aangevangen en besloten (art. 32) en waaraan de scribe (art. 34) en de praeses (art. 35) zich zullen hebben te houden. Worden de acta dus niet op de juiste wijze opgemaakt of belangrijke feiten verzwegen (Bergschenhoek!) dan zal dit een „te buiten gaan” van de last zijn, waaraan de lastgever niet is gebonden. Art. 1844, lid 2, bepaalt immers uitdrukkelijk: „Hij (de lastgever) is niet gehouden tot hetgeen bovendien (boven de last uit) mogt geschied zijn, dan voor zoo verre hij zulks uitdrukkelijk of stilzwijgend bekrachtigd heeft.” En hier raken wij de quintessens van ons onderwerp: WIE ZICH AAN BELIJDENIS EN KERKENORDE EN AAN DE DAARIN GELEGEN LASTGEVINGEN HOUDT, BLIJFT IN HET BESTAANDE VERBAND. BEKRACHTIGEN VAN HETGEEN DAARBUITEN LIGT EN DAARTEGEN INGAAT, is weliswaar voor de lastgever daardoor verbindend geworden, doch DOET DIT VERBAND VERBREKEN TEN OPZICHTE VAN DE BEKRACHTIGENDE LASTGEVERS. Kerken, die met Belijdenis en K.O. strijdige bindingen aanvaarden, zeggen door die aanvaarding impliciet haar lidmaatschap van het verband op. Hieruit volgt, dat niet de vrijgemaakten, doch de

bidden en zó ge-

et de verklaring: Verklaring, die rechte den Geest; immers, is het en van God als zenis, dat samen-eest der geloovig-werkelijk zijn.”

getuigenis van kindschap Gods zegt, is dus niet een werking op het bestaat en aarin God wordt er wordt aange-

an en verklaart, de wereld vraagt

an komt de twij-kind van God? i en gebreken? is geloof op het armhartigheid in met de gemeente l van ons hart: . En zo getuigt lat wij kinderen kindschap Gods, e eind beginnen. schap, maar van s niet: „Zijn wij ag is: „Is God

soit durven zeg-aar als we gelo-God, die ons zo ren Zoon heeft kinderen zouden de toevlucht ne-eten we het dan

te gelijkenis van un zegt hij niet: aders”. Integen-onddigd tegen de eer waardig uw als een van uw r hem weer als

ons kindschap, or Christus on? Dank God er oof bracht. En / Vader te noe-illige Geest met Gods zijn. „En ok ergenamen, a van Christus; rij ook met Hem H. J. J.

KELIJK LEVEN

niet betekent er nog iets meer ijgemaakte ker- . Ook de over-verboden door daarvan is juist arheid, wanneer g” denk aan de las, waarbij met van de synodo-dvocaat Mr M. e kerkrecht ge- het Gezag der cht van losma-egen genoemde sning, dat daar- steunt op een van een rechts-ijgemaakte ker-verband.

recht de posi- daarna enige uitstoting van

ad der Gerefor-zich bij arrest n:

derland in dier eenigingen van kerken onder , mede teneinde deel te nemen; gereformeerde bepalingen van etboek de hoe-n”. Ook voor etzelfde moeten